

Stappenplan brede school en cultuureducatie

Introductie

Dit stappenplan is een praktische aanvulling op de *Scenario's brede school en cultuureducatie*. Het stappenplan en de scenario's zijn twee van de drie uitgaven waarmee Cultuurnetwerk Nederland aandacht besteedt aan de rol die cultuureducatie kan spelen in het primair onderwijs binnen het concept van de brede school. De derde uitgave is *Zicht op ... brede school en cultuureducatie*. Alle drie de publicaties zijn te downloaden via www.cultuurplein.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met EEKEWERVERS@CULTUURNETWERK.NL.

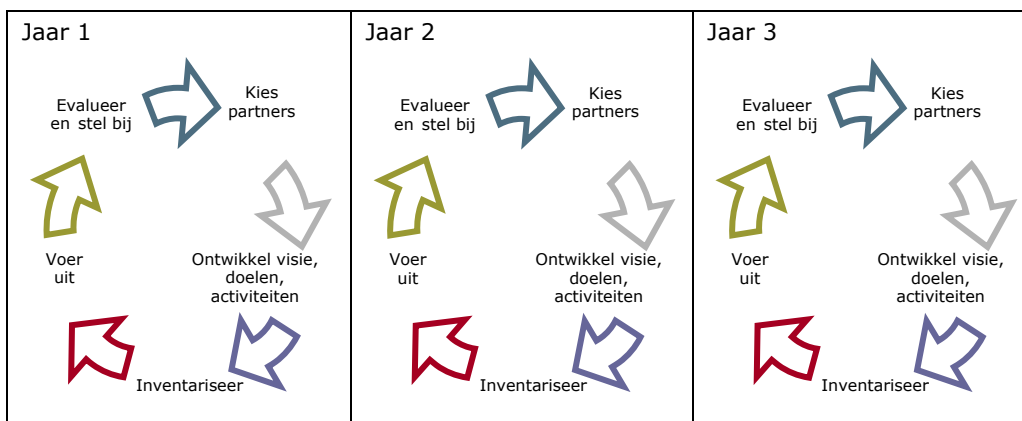
Alle brede scholen doen aan cultuureducatie. Met de scenario's en het stappenplan wil Cultuurnetwerk Nederland brede scholen instrumenten in handen geven om naar eigen inzicht en wens méér van cultuureducatie te maken. Met het kiezen van een scenario stelt u de lange termijndoelen vast. Welke stappen u kunt nemen om deze doelen te realiseren is stapsgewijs in dit plan beschreven. Het stappenplan richt zich vooral op de keuze van culturele partners en inhoudelijke samenwerking. Natuurlijk heeft een brede school ook niet-culturele partners, zoals de naschoolse opvang. Alle partners die een rol spelen op het gebied van cultuureducatie, maar mogelijk ook andere partners, zullen bij het overleg betrokken moeten worden.

Het stappenplan is een cyclus. Na het bepalen van het scenario wordt de cyclus doorlopen tot het scenario behaald is. Dit proces kan meerdere jaren duren. De duur van de cyclus en het aantal jaren waarin u het gewenste ambitieniveau wilt bereiken, bepaalt u zelf. Dit stappenplan is een hulpmiddel; laat u vooral inspireren door uw eigen mogelijkheden, omgeving, partners en andere scholen.

Kies, eventueel met partners, uw scenario:

Scenario Face to Face	Scenario Hand in Hand	Scenario Cheek to Cheek
------------------------------	------------------------------	--------------------------------

Doorloop de cyclus totdat het gewenste scenario behaald is.

Bij elke stap hoort een aantal kernvragen. Beantwoording daarvan brengt u dichterbij het realiseren van het gewenste scenario. Elke stap is voorzien van voorbeelden, tips en (literatuur/web) verwijzingen.

In dit stappenplan zijn de begrippen 'school' en 'brede school' inwisselbaar. Beide begrippen duiden een basisschool en de partners aan, al dan niet gevestigd in één gebouw. Het begrip 'onderwijs' staat voor het systematisch overbrengen van kennis en vaardigheden door bevoegde leraren. En 'cultuureducatie' bestaat uit alle vormen van educatie waarbij kunst of erfgoed als doel of als middel worden ingezet. In de beleidstermen van OCW waarbij Cultuurnetwerk zich aansluit, is cultuureducatie bovendien de verzamelnaam voor kunsteducatie, erfgoededucatie, literatuur- en media-educatie.

In het stappenplan komt u ook de termen 'scenario' en 'ambitieniveau' tegen. Bij 'scenario' gaat het om de scenario's zoals die geformuleerd zijn in *Scenario's brede school en cultuureducatie*. Het begrip 'ambitieniveau' is breder dan dat. Dit begrip behelst ook mengvormen en andere aangepaste vormen van de scenario's.

Stap 1: Kies uw partners

Na de keuze voor een scenario kunt u op zoek gaan naar culturele partners die samen met u de doelen kunnen realiseren. Omdat in de scenario's Face to Face en Hand in Hand al bij het formuleren van de visie wordt samengewerkt, is de eerste stap het selecteren van partners. Met een culturele kaart van uw regio vindt u snel passende partners, zoals grote en kleine culturele instellingen, kunstenaars en amateurkunstverenigingen. Ook de gemeente en de naschoolse opvang zijn hierbij potentiële partners. Voor overleg en advies kunt u terecht bij een Centrum voor de Kunsten of een provinciale ondersteuningsinstelling.

Er zijn twee soorten partners te onderscheiden. Onder een partner/bondgenoot verstaan we een instelling of persoon die culturele activiteiten kan verzorgen, maar waar niet heel intensief mee wordt samengewerkt. Een kernpartner werkt intensiever met u samen, ontwikkelt aanbod op uw wensen en bepaalt mede de koers van de brede school. Een kernpartner maakt deel uit van de brede school en denkt mee over de keuze van het scenario en het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie.

Kernvragen

Omdat de samenwerking per scenario verschilt in vorm en intensiteit, zijn de kernvragen in deze stap per scenario beschreven. Het is echter goed mogelijk dat de vragen bij het ene scenario goed bruikbaar zijn bij een van de andere scenario's.

Scenario Face to Face

- Welke partner (culturele instelling/kunstenaar/amateurkunstvereniging) biedt de door u gewenste discipline(s) aan op het door u gewenste niveau, en tegen welke prijs?
- Met welke partners heeft u al succesvol samengewerkt?

Scenario Hand in Hand

- Welke partners zijn bereid specifiek aanbod te ontwikkelen op uw vraag?
- Welke partners willen actief met u meedenken over bijvoorbeeld de samenhang van het binnen- en buitenschoolse aanbod?
- Welke partners beschikken over eigen faciliteiten met een meerwaarde voor uw leerlingen bijvoorbeeld een theater, computerfaciliteiten, een modeatelier, een bibliotheek, een bioscoop of een galerie?

Scenario Cheek to Cheek

- Welke partner deelt de waarde die u hecht aan cultuureducatie en kan samen met u een visie op cultuureducatie ontwikkelen en de meerwaarde daarvan in een beleidsplan/werkplan/projectplan formuleren en uitwerken?
- Welke partner ziet – net als u – cultuureducatie als geïntegreerd onderdeel van de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 12 jaar?

Voorbeeld

	Face to Face	Hand in Hand	Cheek to Cheek
partner 1	De school neemt van een culturele steunfunctie-instelling losse diensten of producten af	De school vraagt de steunfunctie-instelling specifiek aanbod te ontwikkelen dat aansluit bij de eigen ambitie en het onderwijsprogramma	De partners in de brede school, waaronder de basisschool, steunfunctie-instelling en bibliotheek, ontwikkelen samen een nieuw onderwijsprogramma (gericht op 0 tot 12 jaar) met doorlopende leerlijnen en een vakoverstijgende aanpak. Er kunnen
partner 2	De school neemt van de lokale bibliotheek een project af in het kader van de kinderboekenweek	De school vraagt de bibliotheek wekelijks lessen te verzorgen bij de ontwikkelde leerlijn poëzie	doorstroommogelijkheden gecreëerd worden naar bijvoorbeeld scholen uit het voortgezet onderwijs

Tips

- U kunt in dit stadium ook de leerlingen betrekken. Wellicht dat zij in hun vrije tijd activiteiten op het gebied van kunst en cultuur doen en daardoor een bruikbaar netwerk hebben.
- Bedenk welke rol u de ouders (en wijkbewoners) wilt laten vervullen in uw Brede School.
- Denk bij mogelijke culturele partners ook aan kleine instellingen, amateurkunstverenigingen, individuele kunstenaars en particuliere docenten op het gebied van kunst en cultuur.
- Veel instellingen voor naschoolse opvang verzorgen ook culturele activiteiten, afstemming kan daarom belangrijk zijn.

Literatuur en verwijzingen

- Drie mogelijke scenario's voor basisscholen op het gebied van cultuureducatie worden beschreven in: Taakgroep Cultuureducatie in Primair Onderwijs (2003). *Hart(d) voor cultuur! Eindrapport*. www.cultuurplein.nl/po/beleidenregelingen/cultuurenschool/hartvoorcultuur
- Voor een stappenplan om de culturele omgeving in kaart te brengen zie: www.cultuurplein.nl/po/praktijk/handreikingen/culturelekaart
- Op www.cultuurplein.nl/po/cultuurbeleidschool/bredeschool staat een format voor samenwerking tussen scholen en culturele instellingen, praktijkvoorbeelden en links sites.
- Een checklist voor de inrichting van samenwerking staat op www.sardes.nl/simple/download.php?fileId=232&PHPSESSID=b84b511022250bd346126a96fdb88f9
- Het project Casanova heeft als doel de samenwerking tussen bibliotheek en brede school een impuls te geven. Meer informatie: www.sardes.nl/casanova_toelichting_instrumenten.html
- Grinten, M. van der, Walraven, M., Studulski, F. & Hoogeveen, K. (2004). *Handboek brede school: 0-12 jaar*. Utrecht: Oberon/Sardes. Zie pagina 69-75 over samenwerking. http://www.sardes.nl/Handboek_brede_school.html?PHPSESSID=a28d5422dd41c601f05ba1eab015d03e
- Kommers, M.-J. (Ed.) (2007). *Zicht op... brede school en cultuureducatie*. Utrecht: Cultuurnetwerk Nederland. Op pagina 14 en 15 staat een overzicht van mogelijke culturele partners. Digitale versie: www.cultuurnetwerk.org/publicaties/pdf/ZichtopBredeSchoolEnCultuureducatie.pdf

Stap 2: Visie en doelen

Veel scholen, zeker scholen met een Interne Cultuurcoördinator, hebben in het kader van de kerndoelen een visie op cultuureducatie ontwikkeld. Cultuureducatie kan namelijk op verschillende manieren bijdragen aan de ontwikkeling van een kind: het opdoen van kennis en vaardigheden in een kunstdiscipline, het ontwikkelen van het lerend vermogen, de persoonlijke ontwikkeling en de sociale ontwikkeling¹. In deze stap neemt u uw bestaande visie onder de loep of ontwikkelt u een nieuwe. Heeft u gekozen voor het scenario Face tot Face, dan kunt u zelf uw visie bepalen en vaststellen. Kiest u voor het scenario Hand in Hand of Cheek to Cheek dan doet u dit in meer of mindere mate samen met uw partners. Voor alle scenario's geldt wel: leg deze visie schriftelijk vast, ook in de visiedocumenten van de externe partners. Dit zorgt voor verankering en voor een duidelijk vertrekpunt van alle partijen.

Kernvragen

De centrale vraag: wat is uw visie op cultuureducatie en hoe kunt u die realiseren?

Onafhankelijk van het scenario dat u gekozen heeft, is consensus nodig over de volgende kwesties:

- Wat verstaat u onder cultuureducatie? Hoe voegen we dat samen tot één geheel?
- Wat is voor u en uw leerlingen de toegevoegde waarde van cultuureducatie?
- Wat is de relatie tussen de kerndoelen en cultuureducatie?

Als u hier consensus over heeft bereikt, kunt u de visie verder uitwerken in doelen en activiteiten.

¹ In: J. Harland in Culture and school, a survey of policies for arts and heritage education across the European Union, 2004

Voorbeeld

	Face to Face	Hand in Hand	Cheek to Cheek
Visie	Cultuureducatie draagt bij aan de overdracht van kennis over en vaardigheden met betrekking tot de kunstdisciplines en erfgoed. Het accent bij cultuureducatie ligt op 'leuk'.	Cultuureducatie draagt bij aan de kennis over en vaardigheden in alle kunstdisciplines en aan de persoonlijke en sociale ontwikkelingen van een kind. Activiteiten worden doelbewust gekozen.	Cultuureducatie draagt bij aan de totale ontwikkeling van een kind: persoonlijke en sociaal-emotionele ontwikkeling, ontwikkeling van het lerend vermogen en het ontwikkelen van kennis en vaardigheden binnen de kunstdisciplines en erfgoed. Cultuureducatie is verbonden met andere leergebieden.
Doelen	Het realiseren van de kerndoelen voor kunst en erfgoed: alle leerlingen maken kennis met de kunstdisciplines en erfgoed op een actieve, receptieve en reflectieve manier, vooral in het kader van het binnenschoolse aanbod. Culturele activiteiten vormen een aanvulling op het lesaanbod. Het naschoolse aanbod is vooral gericht op 'leuke extra's'.	Cultureel-kunstzinnige doelen worden gerealiseerd door ze aan te bieden in cultuurprojecten met actieve, receptieve en reflectieve componenten, en aandacht voor persoonlijke en sociale ontwikkeling. Lessen en projecten worden in een leerlijn aangeboden waardoor leerlingen voortbouwen op hetgeen ze ervoor geleerd hebben. Dit kan zowel binnen het onderwijsprogramma als tijdens naschoolse activiteiten, die op elkaar worden afgestemd.	Per leeftijd wordt bepaald welke kennis en vaardigheden een leerling op moet doen op alle terreinen, inclusief kunstzinnige oriëntatie. Cultuureducatie wordt verweven in thematische projecten waarin ook andere leergebieden aan bod komen. Door samenwerking met culturele professionals krijgen de cultureel-kunstzinnige doelen en talentontwikkeling speciale aandacht. Er is een duidelijke relatie tussen activiteiten binnen en buiten schooltijd (voor zover je daarvan kunt spreken).
Activiteiten	Reguliere lessen in de kunstvakken, gericht op de kerndoelen Kunstzinnige oriëntatie, aangevuld met culturele activiteiten, bijvoorbeeld in de vorm van een kunstmenu.	Lessen in alle disciplines, bij voorkeur op projectmatige wijze aangeboden. Per leerjaar wordt vastgesteld welke disciplines, kennis en vaardigheden centraal staan. Vervolgens worden daar passende culturele activiteiten bij gezocht of ontwikkeld door de school en/of de partners. Naschoolse activiteiten sluiten hier zoveel mogelijk bij aan.	Per leerjaar wordt vastgesteld welke kennis en vaardigheden leerlingen moeten ontwikkelen op diverse gebieden, waaronder kunstzinnige oriëntatie. Op basis hiervan worden brede thema's gekozen en ontwikkeld door school en alle partners.

Tips

- De scenario's zijn niet hiërarchisch geordend. Buiten de genoemde drie zijn er tussen- en mengvormen mogelijk.
- Om te komen tot een definitie van cultuureducatie kunt u gebruik maken van het Cultuurkompas. Meer informatie: www.slo.nl/themas/00036/CultuurKompas/
- In de ICC-cursus (Interne Cultuurcoördinator) wordt uitvoerig aandacht besteed aan het ontwikkelen van een visie op cultuureducatie. Meer informatie over deze cursus: www.cultuurplein.nl/ci/icc/icccursus
- Om zo efficiënt mogelijk te werk te gaan kunnen de doelen SMART geformuleerd worden: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. Meer informatie: www.carrieretijger.nl/functioneren/management/leidinggeven/doelen-stellen/smart
- Focus op de overeenkomsten en meerwaarde van de partners: welke bijdrage kan iedereen leveren?
- Niet alle doelen wegen even zwaar. Bepaal uw prioriteiten en formuleer eventueel tussendoelen.
- Beschrijf eventueel tussendoelen, het behalen van tussendoelen bevordert vaak de motivatie.

Literatuur en verwijzingen

- Drie mogelijke scenario's voor basisscholen op het gebied van cultuureducatie worden beschreven in: Taakgroep Cultuureducatie in Primair Onderwijs (2003). *Hart(d) voor cultuur! Eindrapport*. Digitale versie: www.cultuurplein.nl/po/beleidenregelingen/cultuurenschool/hartvoorcultuur
- Een stappenplan voor het opstellen van een cultuureducatiebeleidsplan is te vinden via: www.mocca-amsterdam.nl/Stappenplan.pdf
- Voorbeelden en tips van cultuureducatiebeleidsplannen zijn te vinden op: www.cultuurplein.nl/po/cultuurbeleidschool/cultuurbeleidsplannen
- KPC heeft een checklist brede school, die kan helpen bij het ontwikkelen van een visie en het interviewen van potentiële partners. Zie: [www.kpcgroep.nl/assets/Paragraphe/2020/Assets/1464/Checklist%20Brede%20School%20\(word\).doc](http://www.kpcgroep.nl/assets/Paragraphe/2020/Assets/1464/Checklist%20Brede%20School%20(word).doc)
- Via <http://kerndoelen.kennisnet.nl/> is allerlei informatie over de kerndoelen te vinden.
- De website <http://tule.slo.nl/> bevat informatie over uitwerkingen van de kerndoelen in de vorm van tussendoelen en leerlijnen.
- Informatie over een aantal visies op cultuureducatie is te vinden in: Kommers, M.-J. (2006). *Zicht op ... het nieuwe leren en cultuureducatie*. Utrecht: Cultuurnetwerk Nederland. Digitale versie: www.cultuurnetwerk.org/publicaties/pdf/zichtopnieuweleren.pdf
- Meer informatie over profielen waar scholen ingedeeld kunnen worden (kansen-, achterstands- en buurtprofiel) is te vinden in: Grinten, M. van der, Walraven, M., Studulski, F. & Hoogeveen, K. (2004). *Handboek brede school: 0-12 jaar*. Utrecht: Oberon/Sardes. Digitale versie: www.sardes.nl/Handboek_brede_school.html?PHPSESSID=a28d5422dd41c601f05ba1eab015d03e
- Oenen, S. van, Zwaard, J. van der & Huisman, M. (1999). *Starten met de brede school*. Utrecht: NIZW.

Stap 3: wat heeft u nodig?

Na het formuleren van uw visie en het vaststellen van de doelen en bijbehorende soorten activiteiten, kunt u in kaart brengen welke kennis, vaardigheden, (les)materialen, tijdsinvestering en financiën u nodig heeft om dit te realiseren. Afhankelijk van het scenario dat u heeft gekozen doet u dit in meer of mindere mate samen met uw partners. Wie wat gaat bijdragen komt in de volgende stap aan de orde.

Kernvragen

De centrale vraag: wat heeft u nodig om de gestelde doelen te bereiken? Wat daarvan is er al en wat moet nog gerealiseerd worden?

- Inhoudelijke kennis en vaardigheden
 - Welke culturele, pedagogische en didactische en eventuele andere kennis en vaardigheden zijn nodig?
 - Welke kennis en vaardigheden ontbreken nog en waar zou deze kennis gehaald kunnen worden?
- Materiaal
 - Zijn de (bestaande) methoden of projecten toereikend of moeten er voor bepaalde onderdelen of gebieden nieuwe methoden of projecten ontwikkeld worden?
 - Welke materialen zijn nodig?
 - Welke materialen ontbreken nog en waar kunnen deze gehaald worden?
 - Welke mogelijke locaties/voorzieningen zijn er voor de activiteiten?
 - Mist er nog een bepaalde soort locatie/voorziening?
- Tijdsinvestering
 - Om hoeveel activiteiten per schooljaar gaat het?
 - Hoe lang duren de activiteiten onder schooltijd en/of buiten schooltijd?
 - Hoeveel tijd is er nodig om deze activiteiten voor te bereiden?
 - Welke dagdelen zijn beschikbaar?
 - Hoeveel mensen zijn er nodig voor het ontwikkelen, uitvoeren en begeleiden van de (deel)activiteit(en)?
 - Welke partijen kunt/wilt u inzetten: ouders, buurtbewoners, medewerkers culturele partners, leerkrachten, naschoolse opvang, gemeente?
- Financiën
 - Hoeveel geld is er nodig?
 - Welke mogelijke geldbronnen zijn er en welke voorwaarden zitten daaraan vast?

Voorbeeld

	Face to Face	Hand in Hand	Cheek to Cheek
Inhoudelijke kennis en vaardigheden	Kennis van de kerndoelen en de vertaling ervan naar bouw of leerjaar (tussendoelen). Kennis van het bestaande culturele aanbod en de mogelijkheden ervan voor het onderwijs	Kennis van de kerndoelen en op basis daarvan zelf een leerlijn kunnen ontwikkelen. Specialistische kennis en vaardigheden op het gebied van cultuureducatie (kunstdisciplines en erfgoed)	Kennis over de invloed van cultuureducatie op de totale ontwikkeling van een kind en de vaardigheden om de doelen hiervan te realiseren
Materialen	Inventarisatie van bestaande methodes en projecten	Inventarisatie van cultuurprojecten in samenhang met de leerlijn	Inventarisatie van vak- of leergebied overstijgende projecten met cultuureducatie als belangrijk onderdeel

Tips

- Bekijk voorbeelden van scholen die ervaring hebben, bijvoorbeeld de kunstmagneetscholen www.koorenhuis.nl/onderwijs/kunstmagneet/startkunstmagneet of de Wanita-scholen www.wanitaweb.nl
- Hoe gedetailleerder het overzicht, hoe duidelijker het wordt wat er al is en wat er nog gerealiseerd moet worden.
- Onderzoek de mogelijkheden voor fondsen.

Literatuur

- Grinten, M. van der, Walraven, M., Studulski, F. & Hoogeveen, K. (2004). *Handboek brede school: 0-12 jaar*. Utrecht: Oberon/Sardes. Zie pagina 121-128 voor een hoofdstuk over financiering. Digitale versie: www.sardes.nl/Handboek_brede_school.html?PHPSESSID=a28d5422dd41c601f05ba1eab015d03e
- Op www.bredeschool.nl/bredeschool/van-0-tot-12/subsidieregelingen.html staat meer informatie over financiële mogelijkheden voor de brede school.
- Een overzicht van financiële mogelijkheden voor cultuureducatie in het basisonderwijs is te vinden op: www.cultuurplein.nl/po/beleidenregelingen/subsidieregelingen
- Op www.leermiddelenplein.nl staat allerlei informatie over leermiddelen. Ook is het mogelijk leermiddelen met elkaar te vergelijken.
- Studulski, F. & Grinten, M. van der (Eds.) (2006). *Brede scholen in uitvoering: nieuwe trends en voorbeelden uit de dagelijkse praktijk*. Amsterdam: SWP. In deze publicatie komt onder andere aan de orde: Hoe financier je een brede school? Hoe kom je tot een pedagogische visie en hoe vertaal je die in een activiteitenaanbod?

Stap 4: aan de slag

In deze stap bepaalt u hoe u datgene wat u nodig heeft (de uitkomst van stap 3) gaat realiseren.

Kernvragen

De centrale vraag in deze stap is: wie doet wat, wanneer en in samenwerking met welke partner(s)?

- Inhoudelijke kennis en vaardigheden
 - Wie gaat waar en welke ontbrekende kennis halen?
 - Wie gaat wanneer en waar de aanwezige kennis en vaardigheden inzetten?
- Materiaal
 - Wie gaat wanneer en welke bestaande lesmethode(n) aanschaffen of beoordelen?
 - Wie gaat wanneer en voor welk gebied zelf een lesmethode ontwikkelen?
 - Wie gaat wanneer en welk lesmateriaal aanschaffen/ontwikkelen?
 - Waar gaat welke activiteit plaatsvinden en wie regelt de locatie?
- Tijdsinvestering
 - Wie gaat wanneer en welke mensen inzetten voor de ontwikkeling, organisatie en begeleiding van activiteiten?
- Financiën
 - Hoeveel draagt wie bij uit de eigen middelen en wanneer?
 - Wie gaat wanneer de overige geldbronnen aanschrijven/aanboren?

Voorbeeld

Week	Datum	Wat	Wie	Opmerkingen

Tip

- Leg de taakverdeling en het tijdpad vast zodat voor iedereen duidelijk is wat er van hen op welk moment wordt verwacht.

Stap 5: evalueren en bijstellen

Evalueren kan op verschillende manieren met verschillende resultaten. Bepaal van tevoren welke elementen u wilt evalueren en hoe vaak u wilt evalueren. De wijze waarop u evalueert, hangt af van het bewuste doel en de bijbehorende activiteiten. Een evaluatie richt zich op twee aspecten: het product (de activiteiten en de mate waarin die hebben bijgedragen aan het realiseren van de gestelde doelen) en het proces (de wijze waarop de activiteiten gerealiseerd zijn).

Kernvragen

Er staan twee vragen centraal:

- Bent u tevreden met het resultaat en zijn de gestelde doelen bereikt?
- Bent u tevreden over de manier waarop u dit bereikt heeft; het proces?

De antwoorden op deze vraag helpen u vervolgens om antwoord te geven op de vragen:

- Moeten we onze ambities aanpassen?
- Moeten we onze werkwijze aanpassen?

Is het antwoord op één of alle twee de vragen 'Ja' dan start de cyclus opnieuw met het kiezen van het ambitieniveau, waarna vervolgens het stappenplan vanaf stap 1 gevolgd kan worden. Als het alleen om het bijstellen van de werkwijze gaat, hoeft u niet opnieuw uw ambitieniveau te bepalen. U kunt dan meteen met stap 1 van het stappenplan beginnen.

Voorbeeld

	Face to Face	Hand in Hand	Cheek to Cheek
Product	Aantal activiteiten Deelnemersaantallen Kwaliteit van het culturele aanbod	Leerlijn cultuureducatie basisschool en culturele instellingen en de afstemming hiertussen	Evaluatie van de ontwikkelde thema's en van de gehele programmering, o.a. met behulp van de cultuurdossiers
Proces	Overleg m.b.t. de keuze van het aanbod	Samenwerking m.b.t. vormgeving van de relatie binnen- en buitenschoolse activiteiten.	Evaluatie vindt continu plaats als onderdeel van het ontwikkel- en werkproces. Bij elke bijeenkomst staat het op de agenda.

Tips

- Betrek uw samenwerkingspartners, de ouders en leerlingen bij de evaluatie.
- Bedenk bij stap 2 per doel hoe dit geëvalueerd kan worden.

Literatuur en verwijzingen

- Op www.bredeschool.nl/bredeschool/ondersteuning/evaluatiemodel-brede-school.html staat een uitgebreid evaluatiemodel voor de brede school. Het model is ontwikkeld door Oberon en enkele gemeenten.
- Lotringen, C. van & Grinten, M. van der (2004). *Handleiding evaluatie brede school* (2004). Utrecht: Oberon. Digitale versie: www.bredeschool.nl/bredeschool/fileadmin/PDF/HANDLEIDINGEVALUATIE.PDF
- Oenen, S. van, Bakker, P.P. & Valkestijn, M. (2005). *Jeugdactiviteiten in de brede school. Werkboek voor kwaliteitsontwikkeling: doelen, methodiek, evaluatie*. Amsterdam: SWP.
- Onderwijsraad (2006). *Naar meer evidence based onderwijs: advies*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Studulski, F. & Klopogge, J. (Eds.) (2003). *Breed uitgemeten - kwaliteit en opbrengsten van de brede school*. Amsterdam: SWP.
- Toes, E.D. & Seuren, W.S. (2003). *Vanuit een breed perspectief: de meerwaarde van brede scholen in verschillende contexten, op weg naar (eigen) kwaliteitscriteria*. Den Bosch: KPC Groep.
- Vegt, A.L. van der & Studulski, F. (2004). *Kijken door het venster: onderzoek naar acht jaar vensterscholen in Groningen*. Amsterdam: SWP.
- Biesheuvel, W. & Beek, M. van (Eds.) (2005). *Acht magnetische meesterwerkjes: vier jaar kunstmagneetscholen in Den Haag*. Den Haag: Koorenhuis.
- Gemeente Den Haag. Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (2004). *Kwantitatieve evaluatie kunstmagneetscholen 2001-2002/2002-2003*. Den Haag: Gemeente Den Haag.
- Dorrestein, A. & Long, K. du (2002). *Jongleren: evaluatie-onderzoek naar het Cultuur Educatie Project in 's-Hertogenbosch-Oost*. Tilburg: PON.